כפסע לפני התהום

written by אל"מ במיל' פרופ' גבי סיבוני | 12.11.2024

תקציר

המפתח להתמודדות אפקטיבית ומושכלת עם הפשיעה המאורגנת בחברה הערבית נעוץ בהגדרת הבעיה כאיום חמור על הביטחון הלאומי. ישראל מאבדת משילות וריבונות באזורים רבים. כנופיות וארגונים צצים במהירות בגלל תפוצת האמל"ח הגבוהה. זאת תוך היעדר אכיפה ושיעורי פיענוח נמוכים. האיום הזה מחייב את כלל הגורמים, ובראשם מערכת האכיפה, לשידוד מערכות מתוך תחושת דחיפות והפנמת התהום אשר על סיפה אנו עומדים.[1]

פתיח

מאמר זה נכתב במסגרת פרויקט ישראל 2.0, בהובלת פרופ' גבי סיבוני ופרופ' קובי מיכאל. לפרויקט יש שלושה שלבים עיקריים: בשלב ראשון הופצו מאמרים הממפים את עיקרי האתגרים והבעיות בנוגע לנושאים השונים המטופלים בפרויקט. בשלב השני פורסמו מאמרים המציגים את ניתוח המשמעויות, ההמלצות והמענים לאותם נושאים. בשלב השלישי מגובש מסמך אינטגרטיבי לכלל הנושאים.

הקדמה

הפשיעה החמורה בחברה הערבית בישראל מאיימת על יסודות הסדר החברתי, מקעקעת את תחושת הביטחון האישי וגובה מחיר דמים גדל וכבד מנשוא, מסבה נזק כלכלי עצום ומאיימת על הביטחון הלאומי של מדינת ישראל. האיום על הביטחון הלאומי הוא איום בשני ממדים עיקריים: האחד, בהאצת תהליכי אובדן אמון של החברה הערבית במוסדות המדינה, מה שמוביל להאצת תהליכי ההתנתקות מהמדינה והתעצמות תחושת הניכור כלפיה,[2] והאחר בזיקות המתפתחות בין ארגוני הפשיעה לבין גורמים דתיים ולאומניים קיצוניים, העלולות להיתרגם להמרה או הסבה של פוטנציאל הקטל הפלילי לטרור.[3] האיום מחמיר ומחריף בתנאי המציאות הביטחונית המאותגרת מאז מאי 2021 ("שומר החומות" והמהומות האלימות בערים המעורבות), וביתר שאת

מאז מתקפת חמאס ב-7 באוקטובר וההסלמה החריפה בזירה הצפונית.[4]

ממשלת ישראל אינה מצליחה, במבחן התוצאה, לאכוף את מרותה הריבונית ולגייס לצורך שיתוף פעולה את כל גורמי מערכת אכיפת החוק ואת המערכת המשפטית והיועמ"שית העומדת בראשה, במטרה להתאים את החקיקה להתמודדות עם אתגר הרה גורל זה. התוצאה החמורה היא התחזקות והתרחבות בלתי מרוסנות של ארגוני הפשע בחברה הערבית, השתלטותם על רשויות מדינתיות (בדגש על הרשויות המוניציפליות), אלימות רצחנית גואה ובלתי נשלטת ופגיעה קשה באושיות שלטון החוק בישראל, תוך הטלת מורא ואימה על ציבור רחב בחברה הערבית ומעבר לה.

השיתוק שאוחז במערכות השלטוניות בישראל, ובעיקר בקרב מערכת אכיפת החוק על זרועותיה, מכרסם במשילות, מוביל להתרחבותם של אזורים שבהם נעדר שלטון החוק ואשר מנוהלים באופן מוחלט על ידי ארגוני הפשע.[5] השיתוק איננו תוצאה של חוסר מעש, רצון או הבנה, אלא של ליקוי מאורות חמור ביותר של המערכת המשפטית, שבוחרת להישרך מאחור ולהימנע משיתוף פעולה, כדוגמת שיתוף הפעולה שהכרנו בימי ממשלת בנט-לפיד, מסיבות שעל פניהן אינן יכולות להיות מובנות או להתקבל כעניניות.

היבטי יסוד של הבעיה שמולה מדינת ישראל מתמודדת

ניתן לאפיין כמה היבטי יסוד שמולם ישראל נדרשת להתמודד. בחלק זה ניתן פירוט לעיקרים שבהם: ראשית ראוי להתייחס לתפוצת אמצעי הלחימה במגזר הערבי. אין מדובר רק בכלי נשק קלים אלא גם באמצעי לחימה נפיצים, מטולי נ"ט, רימונים ומקלעים. לפי הערכות, בחברה הערבית יש מאות אלפים עד חצי מיליון כלי נשק בלתי חוקיים.[6] כלי נשק אלה מוחזקים בידי גורמים עבריינים כמו גם בידי אזרחים פרטיים, לכאורה נורמטיביים. במקרים רבים אמצעי הלחימה מוחזקים כסמל סטטוס, כמו גם לצורך הגנה עצמית. מקור אמצעי הלחימה הינו מגוון. במקרים רבים המקור הינו אמצעים שנגנבו מצה"ל או נמכרו על ידי גורמים שיש להם נגישות לאמצעי הלחימה בצה"ל.[7]

התופעה התגברה במידה רבה אחרי אירועי ה-7 באוקטובר. אמצעי לחימה רבים נגנבו משטחי הכינוס של צה"ל סמוך לרצועת עזה, כמו גם משטחי האימונים במרחב. כתוצאה מכך ניתן לראות עלייה באיכות אמצעי הלחימה שזלגו ובהם טילים מסוגים שונים, רימונים, לבנות חבלה, מטעני כלימגור ועוד.[8]

לצד זה, כמות רבה של אמצעי לחימה מוברחים לתוך מדינת ישראל כתוצאה ממאמץ איראני (בכללו גם חיזבאללה וחמאס) להרוות את השטח באמצעי לחימה כדי לייצר טרור ביהודה ושומרון כמו גם בלב המדינה. אמצעי לחימה רבים מגיעים מהגבול המזרחי הפרוץ, דרך הברחות, בין היתר על ידי רחפנים. לפי ההערכות, יש העברות נשק רבות כאלה בכל שבוע.[9] חלק מכלי נשק אלה מוצאים לבסוף את הדרך אל גורמי פשיעה, בעיקר במגזר הערבי. יש לזכור שמדינות

אויב פועלות לחדור לארגונים האלה ומציידות אותם באמצעי לחימה ובכסף כפלטפורמה לפעילות עוינת בעתיד.[10]

בהתאם לכך אנו עדים לירידה במחירי הנשק בשוק העברייני. התופעה אף משנה את מאפייני השימוש. כך למשל, אם בעבר היו זורקים רימון הלם כדי להעביר מסר מאיים, הרי שעם ירידת המחירים אנו עדים לשימוש גובר ברימוני רסס למטרה דומה באופן שהמסר שעובר הינו עוצמתי יותר.[11]

האיום הנגרם כתוצאה מכך הוא היווצרותן של מיליציות חמושות בלב הארץ. אלה פוגעות בעוצמה גדולה יותר ביריביהן. בנוסף, עולה תמיד החשש שהמיליציות הערביות האלה תצטרפנה ללחימה נגד אזרחים ישראליים בתרחישים דוגמת תרחישי "שומר החומות". בנוסף, התפרסם בעבר על אודות פניות לגורמי פשיעה ערביים כדי לבצע פעילות חבלנית עוינת או כדי להתנקש בגורמים ישראליים תמורת תשלום.[12]

ההיבט השני נוגע לאובדן ההרתעה כלפי ארגוני הפשיעה. ארגוני הפשיעה אינם מורתעים מגורמי אכיפת החוק,[13] ובמקרים מסוימים המצב אף הפוך, כאשר ארגוני פשיעה נוטלים אחריות על פעילויות הרג שהם עושים. למעשה, אנו עדים לחצייה של קווים שהיו אדומים בעבר, לדוגמה פגיעה בנשים, ילדים ואוכלוסיות מוחלשות.[14] לעיתים הדברים אף מתבצעים בכוונת מכוון, כאשר לא רק שאין ניסיון למזער נזק אגבי לחפים מפשע, אלא שלפעמים הם עושים זאת מתוך מטרה להגביר את הנזק ואת הטרור שהם יוצרים. כך למשל, פגיעה במשפחה הרחבה של יעד היא לפעמים הדרך הטובה ביותר להגיע אליו ולהשפיע עליו.

אובדן ההרתעה בא לידי ביטוי גם כאשר ארגוני הפשיעה פועלים נגד גורמי אכיפה. כך זוהו עובדי הוצאה לפועל בשכונת ג'וריש ונפתחה עליהם אש, ואחד מהם נפצע פצעים קשים.[15] ארגוני הפשיעה פועלים גם נגד נבחרי ציבור. אלה מאוימים עד למצב שבו ארגוני פשיעה מצליחים להפעיל נבחרי ציבור ש"נקנו" על ידם.[16] ההרתעה כאן כה רחבה כלפי הקורבנות, עד שהיו מקרים שבהם בני משפחה של נבחר ציבור מאוים שנורו על ידי ארגון פשיעה ניקו את הזירה בעצמם לאחר הירי, מחשש גדול שיפגעו בהם עוד.

גורם משפיע נוסף לאובדן ההרתעה הינו שיעור הפיענוח הנמוך, שמעט גבוה מ-10%, בהשוואה לאחוזי פיענוח גבוהים הרבה יותר במגזר היהודי.[17] זאת גם לצד הענישה המקילה של בתי המשפט. כך במקרים רבים, על אף עבודה מאומצת של המשטרה, הענישה קלה מדי, כך שגם אם גורם עברייני נתפס, הרי שהוא מרצה עונש קל שאינו מרתיע כלל.[18] למעשה הוא עובר השתלמות ב"אקדמיה המקצועית" של הפשיעה בחסות הכלא, ויוצא משם מחוזק.

היבט שלישי של בעיית היסוד נודע לאתגור הריבונות והפעלה של ממשלת צללים. זהו למעשה האירוע האסטרטגי המשמעותי ביותר. ארגוני הפשיעה משתלטים על מרקם החיים בחברה הערבית, והמדינה כבר אינה נתפסת בחלקים רבים של החברה הזאת כגורם הריבון. הארגונים

"קונים" נבחרי ציבור, ודרכם משתלטים על תקציבים ומכרזים. ארגוני פשיעה מטילים אימה על כל מי שרוצה לפעול ברשות המקומית במקומם. כך הם שולטים בפינוי אשפה, בהסעות ובפרויקטים של הרשות המקומית.[19]

בנוסף, ניתן לראות פושעים המשמשים כ"בוררים" בחברה הערבית. רבים בחברה הזו נואשו ממערכת המשפט המדינתית ומבקשים סעד במערכת "משפט" אלטרנטיבית המופעלת על ידי ארגוני פשיעה. למערכת זו יש גם יכולת אכיפה לממש את "פסק הדין". גם בכל הקשור להוצאה לפועל, הם אלה שעושים זאת, ומי שאינו מציית נרצח. זה אפקטיבי מאוד, ומעורר הרתעה כלפיהם. כך אנו עדים לתופעה חדשה יחסית חדירה של התנועה האסלאמית הצפונית של ראא'ד צלאח לשורות ארגוני הפשע. אחרי שהוצאה אל מחוץ לחוק היא הקימה עמותות קש,[20] ודרכן היא פועלת מול החברה הערבית. ראא'ד צלאח למשל הפך ל"בורר העל" של החברה הערבית, ורק צובר כוח נוסף, למרות ההרשעות נגדו.[21]

ההיבט הרביעי והאחרון נוגע לקשיי שיתוף הפעולה עם מאוימים וקורבנות. היעדר שיתוף פעולה של הקורבנות עם רשויות אכיפת החוק של המדינה, בעיקר בשל פחד, הינו תופעה חמורה במיוחד. מתלוננים ועדים אינם מוכנים להעיד, שכן הפושעים פועלים נגד בני משפחותיהם, כולל כאלה שהם מקרבה רחוקה מאוד. זה מרתיע אותם, וממילא ישראל אינה יכולה להגן על כל בני החמולות שלהם, שמספריהם יכולים להגיע לאלפים.[22] עניין נוסף בהקשר זה הוא הפגיעה בעובדי ציבור, כולל באנשי רשות המיסים. כל מי שמנסה לבצע אכיפה נפגע, ולכן פוחדים לעשות זאת. אין בישראל הגנה מקדימה, ולכן לא מתבצעת אכיפה. יש כבר גופים שבהגדרה אינם מבצעים אכיפה מול גורמים בארגוני פשיעה ערביים. כתוצאה מכך נוצרת תופעה של "ערים מעורבות חדשות", כאשר אזרחים ערבים בורחים למרכזי אוכלוסייה יהודיים, ללא הכנה של המדינה בכל הקשור לרווחה, חינוך או תשתיות וגם לוקחים איתם חלק מהבעיות איתם, כולל בתחום הפשיעה.

לסיכום חלק זה, ישראל מאבדת משילות וריבונות באזורים רבים. ההתעצמות של ארגוני הפשיעה היא איום אסטרטגי על מדינת ישראל. כנופיות וארגונים צצים במהירות בגלל תפוצת האמל"ח הגבוהה, היעדר האכיפה ושיעורי הפיענוח הנמוכים. גורמי טרור רואים את ההזדמנות הזאת ומנסים לנצל אותה. בשל העובדה שקשה יותר לפעול נגד ארגוני פשיעה מבחינה משפטית, בניגוד לפעילות טרור, הם יוצרים איתם קשר ומנצלים אותם לפעילות עוינת שמסייעת לקידום מטרותיהם.

הבעיה המרכזית הינה שלממשלה אין כל סמכות פעולה בהקשרי האכיפה. הגורם האחראי על האכיפה במדינת ישראל הינו היועצת המשפטית לממשלה. בחלק מהמקרים, היא אינה רואה עין בעין את מדיניות הממשלה ואת סדרי העדיפות ולכן גם אינה נרתמת, באופן נמרץ ומחייב דיו, למימושה בהקשר של אכיפה. כך, ובאצטלת פרשנותה לחוק, היא מחלישה, הלכה למעשה, את מדיניות הממשלה וקובעת מדיניות אכיפה משל עצמה, שבמקרים מסוימים היא אף לעומתית

למדיניות הממשלה. אף כי נכון שבמדינה דמוקרטית הממשלה לא תנחה את גורמי החקירה והאכיפה, הרי שהמצב בישראל הוא קיצוני באופן שבפועל האיום על הביטחון הלאומי הנגרם בשל ארגוני הפשיעה בחברה הערבית אינו מטופל באופן מספק על ידי היועצת המשפטית לממשלה.[23]

מקור הקושי של הטיפול בבעיה

בשנת 2006 התקבלה החלטת ממשלה להקים צוות-על להתוויית מדיניות למאבק בפשיעה החמורה ובפשיעה המאורגנת ובתוצריהן.[24] בהחלטה נקבע שבראש הצוות יעמוד היועץ המשפטי לממשלה ויהיו חברים בו כלל גורמי האכיפה, בהם: פרקליט המדינה, המפכ"ל, מנהל רשות המיסים ואחרים. מאז התכנס הצוות מעת לעת, בעיקר לאור החלטותיו של היועמ"ש.

בשל התגברות הפשיעה הערבית המאורגנת, הנחה לפני כשנה ראש הממשלה לכנס את הצוות הזה בכל שבוע ולדווח לו על ההתקדמות. הנחייתו לא בוצעה. נהפוך הוא, היועמ"ש קבעה שצוות-העל יתכנס אחת לרבעון. המסקנה המתבקשת היא שדחיפות בעיית הפשיעה כנראה טרם חלחלה למערכת האכיפה באופן הממריץ אותה לפעולה משמעותית יותר. יש להבין שהצוות הזה הינו למעשה הגוף העליון המתווה את מאמצי האכיפה. זהו בפועל קבינט המלחמה בפשיעה החמורה והמאורגנת. לכן, כפי שקשה לדמיין ניהול מלחמה באמצעות דיוני קבינט מדיני-ביטחוני רבעוניים, קשה להבין כיצד ניתן לנהל את המלחמה בפשיעה באמצעות דיונים רבעוניים.

כאמור, לממשלה אין כל סמכות פעולה בהקשרי האכיפה. עצמאות מערכת האכיפה הינה ערך יסוד במדינה דמוקרטית. אלא שבמקרה של הפשיעה המאורגנת והחמורה בחברה הערבית, להבדיל מסוגיות קונקרטיות ושאינן מערכתיות באופיין, מדובר באתגר מערכתי ומדינתי מורכב ביותר המשליך באופן ישיר, מיידי ומסוכן על הביטחון הלאומי ולכן מתחייבת מדיניות ממשלתית כוללת, מתכללת, לכידה, נחושה וארוכת טווח. לממשלה תפקיד חשוב בהקשרי הקצאת המשאבים, חינוך, שילוביות של כלל הגורמים המדינתיים הרלוונטיים לגיבוש המענה ולמימושו ופעולות נוספות הנדרשות לטיפול התשתיתי והמערכתי בתופעת הפשיעה. הגורם האחראי לאכיפת החוק בפועל במדינת ישראל הינו הפרקליטות, בהובלת היועצת המשפטית לממשלה. כשמחויבותה של הפרקליטות והיועצת המשפטית לממשלה למדיניות הממשלה ולסדרי העדיפות שזו מגדירה בהקשר של האכיפה אינה מוחלטת, וכשמערכת היחסים בין מערכת האכיפה והיועצת המשפטית לממשלה ולעומד בראשה "נגועה" במשבר אמון עמוק ובלעומתיות הדדית מופגנת, עומדת ליועצת המשפטית העוצמה מכוח הסמכות הנתונה בידיה כפרשנית לחוק לדחות את מדיניות האכיפה של הממשלה, ובמבחן המעשה לקבוע מדיניות אכיפה משל עצמה.

כפי שכבר הבהרנו, נכון שבמדינה דמוקרטית הממשלה לא תנחה את גורמי החקירה והאכיפה. אלא שהמציאות בישראל הפכה לקיצונית ומשברית, באופן המאיים בפועל ובמיידיות על הביטחון הלאומי בשל הטיפול הלא מספק והלא יעיל בארגוני הפשיעה בחברה הערבית כתוצאה מהמגבלות המשפטיות המוטלות על מדיניות הממשלה ויכולתה לפעול.

בניסיון "להיחלץ מהמֵצַר" ולהסיר חסמים המונעים את פעולת צוות-העל באופן הנדרש למימוש החלטת הממשלה להפחתת הפשיעה המאורגנת החמורה תתכנס ועדת החוקה, חוק ומשפט ב-18 בנובמבר 2024 לדיון בנושא: יישום החלטת הממשלה שעניינה "המאבק בפשיעה החמורה ובפשיעה המאורגנת ובתוצריהן". מטרת הדיון הינה לבצע בקרה על יישום החלטת הממשלה משנת 2006 כאמור לעיל. לצורך הדיון התבקשה היועצת המשפטית לממשלה להתייחס בין היתר לנושאים דלהלן:

מועדי כינוס צוות-העל, תדירות הפגישות והעברת הפרוטוקולים של הדיונים; קבלת המדיניות המשולבת שהותוותה על ידי הצוות ותוכניות העבודה שהוכנו על בסיסה משנת 2019, והאם תוכניות אלה הופצו לגורמי האכיפה, באיזה אופן, כמו גם מעקב הצוות אחר בקרת הביצוע.

היועמ"ש התבקשה גם להתייחס לחובת הדיווח לממשלה (כל חצי שנה) כפי שקבעה החלטת הממשלה משנת 2006, כמו גם להעביר לוועדה את עשרת הדיווחים האחרונים. עוד התבקשה היועמ"ש להתייחס למגוון רחב של היבטים הנוגעים לעבודת צוות-העל ובהם קידום חקיקה נדרשת, היבטי מודיעין, היבטים תקציביים ומנגנוני בקרה ומעקב המחויבים בהחלטת הממשלה.

המלצות לדרכי פעולה אפשריות

המפתח להתמודדות אפקטיבית ומושכלת עם התופעה החמורה והתרחבותה המסוכנת נעוץ בהגדרת הבעיה כאיום חמור על הביטחון הלאומי של מדינת ישראל. בהגדרתה ככזו יתחייבו שינויי חקיקה שיאפשרו נקיטת אמצעים ודרכי פעולה שאינם אפשריים על בסיס החוקים הקיימים.

הגישה המשפטית צריכה להיות גישה מניעתית ולא גישה מאוחרת כמסורת הגישה הפלילית. על פי הגישה הפלילית, הטיפול בעבריינים הוא לאחר מעשה ועל בסיס ראייתי מוצק. לעומת זאת הגישה הביטחונית מאפשרת מענה מניעתי, עוד טרם התרחשות העבירה או הפשע.[25] זאת באמצעות צעדים מנהליים שניתן לנקוט בהינתן התשתית המשפטית המתאימה.[26] כך ניתן יהיה להפעיל אמצעים חריגים כדוגמת הפעלת רוגלות ולפשט הליכי מעקב מודיעיני, להפעיל מעצרים מנהליים, למנוע כניסה של גורמים עבריינים לאזורים מוגדרים ולהרחיקם מאזורי נוחות לפעילות פשע, להחמיר את הענישה הקבועה בחוק ובכלל זה לקבוע עונשי מינימום, המצמצמים את מרחב שיקול הדעת של בתי המשפט בכל הנוגע לחומרת העונש המוטל על מורשעים.[27]

לצד השינוי המתחייב בגישה המשפטית ובחקיקה עצמה, חשוב לייצר את המענים המתחייבים גם במדיניות הכליאה של פושעים מורשעים ולהבטיח תנאי כליאה שלא יאפשרו להם חופש פעולה מתוך בתי הכלא.

שינויים נוספים חשובים חייבים להתבצע במערכים המדינתיים האמונים על הטיפול בפשיעה החמורה. מתגבור המשטרה וחיזוקה בכוח אדם, יחידות מיוחדות, אמצעים ותורת הפעלה, עבור ברתימת כל גופי האכיפה המדינתיים לשיתוף פעולה מערכתי משולב וכלה בהקמת קבינט

למלחמה בפשיעה החמורה בראשות ראש הממשלה, שיתכנס על בסיס עיתי לצורך קבלת דיווחים, מתן הנחיות לפעולה לגופים המדינתיים, מעקב ובקרה אחר אופן ביצוע הנחיות שניתנו ועיצוב האסטרטגיה האפקטיבית למאבק בפשיעה החמורה.

בדו"ח מבקר המדינה משנת 2020[28] הוצגו כמה המלצות ובהן: הצורך בגיבוש אסטרטגיית אכיפה כוללת של צוות-העל, הקמת גורם מתכלל שבסמכותו לקבל, לאסוף ולנתח את מלוא המידע הקיים אצל כלל הגופים המשתתפים בשרשרת האכיפה הכלכלית באופן שיאפשר לקבל תמונה שלמה ומהימנה, ולגזור מדדי אפקטיביות למערכת כולה. עוד המליץ המבקר על הקמת מסד נתונים משותף לכלל גורמי האכיפה. המבקר גם המליץ לפתוח את צוואר הבקבוק הנובע מהגידול בתיקי החקירה שנפתחים במשטרה וברשויות חוקרות אחרות ובתפיסות הרכוש הגורם למיעוט היכולת של גופי התביעה ויחידות החילוט לטפל בתיקים אלה, כמו גם לקצר את זמן ההמתנה של תיקים להחלטה בפרקליטות וברשות המיסים. אף שבדו"ח המבקר צוין שהיועמ"ש קיבל את ההמלצות ומינה את המשנה ליועמ"ש (פלילי) לפעול למימוש ההמלצות, הרי שפועל אלו לא יושמו. חובה על היועמ"ש לממש המלצות אלה.

כאמור, המלחמה בפשיעה המאורגנת מחייבת שני צירי פעולה מקבילים. ציר הראשון הוא ציר הממשלה, שעניינו פעולה תשתיתית ארוכת טווח כמו גם הקצאת משאבים לגורמי האכיפה. מעורבותו של ראש הממשלה בציר זה הינה חיונית, אולם אין בה כדי להשפיע על הגברת האכיפה והתמודדות אקוטית עם הבעיה. למרות זאת, למעורבותו של ראש הממשלה יש גם משמעות סמלית והצהרתית הן בהתייחס לגורמי אכיפת החוק ושאר הגופים המדינתיים, הן בנוגע לציבור הרחב והן בנוגע לגורמי הפשיעה ומחולליה. המאמץ חייב להיות מאמץ מדינתי, המגובה בהירתמות אישית של ראש הממשלה ובהקצאת כל המשאבים המדינתיים המתחייבים, לצד ועל בסיס שיתוף פעולה עמוק בין כלל הגופים המדינתיים ובהישען על ההתאמות המתחייבות בחקיקה.

הציר השני הינו ציר מערכת האכיפה בראשות היועמ"ש. ציר זה הינו הציר הקריטי ביותר, כאשר התשתית לפעולתו כבר קיימת בהחלטת הממשלה משנת 2006. צוות-העל בראשות היועמ"ש נדרש לשיתוף פעולה אפקטיבי ולביצוע מלא של הנחיות הדרג המדיני. תפקידו בפועל להוות את קבינט המלחמה בפשיעה החמורה, ומשכך על היועמ"ש לפעול ברוח זו מתוך הבנת דחיפות העניין ומתוך הבנת התהום אשר על סיפה אנו נמצאים.

[1] המחברים מבקשים להודות לאלי קלוטשטיין על סיועו לכתיבת מאמר זה.

[2] ראו למשל את תוצאות הסקר של המכון הישראלי לדמוקרטיה לשנת 2023; דרור פייטלסון, *האמון של אזרחי ישראל הערבים במוסדות המדינה מתמוטט*, דה-מרקר, 26 ביוני 2023; מנאל שלבי, *האמון בממשלה יורד, כוח הרשויות עולה והאלימות בחברה הערבית בשיאה*, וואלה, 27 באפריל 2023.

[3] בהקשר זה ראו את כתבתו של ג'וש בריינר בהארץ, שבה הוא מצטט גורמי ביטחון המתריעים מפני "גורמי טרור הרוכבים על הפלטפורמה שיוצרת הפשיעה", ושם גם מוזכר כיצד ראא'ד סלאח, ראש הפלג הצפוני של התנועה האסלאמית, החל לשמש כ"בורר" מטעם ארגוני פשיעה: יהושע (ג'וש) בריינר, *ארגוני טרור מנסים להפעיל ארגוני פשיעה בחברה הערבית במטרה לבצע פיגועים בישראל*, הארץ, 4 באוגוסט 2024.

[4] שב"כ הזהיר מפני קיצוץ תוכניות החומש למגזר הערבי. במסגרת זו נטען כי פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" העמיקה את המשבר הכלכלי בחברה הערבית, ואף העלתה את החשש להתנגשויות אלימות. עוד נאמר כי העמקת הפערים בין החברות באו לידי ביטוי, למשל, בהתפרצויות שאירעו במהלך מבצע "שומר החומות". בהקשר זה, ראו: שחר אילן, *השב"כ מתנגד לקיצוצים בתוכנית החומש לערבים: "פגיעה אסטרטגית בחוסן הלאומי"*, כלכליסט, 14 בינואר 2024.

[5] ראו בהקשר זה את דבריו של ראש המטה למלחמה בפשיעה הערבית על אובדן המשילות הישראלית בערים וביישובים הערביים: חדשות הכנסת, *ראש המטה למלחמה בפשיעה הערבית: "אנחנו במצב של אובדן משילות במגזר ובעיקר בדרום הארץ – הפשיעה הופכת לאיום אסטרטגי משמעותי על מדינת ישראל"*, 13 בפברואר 2024.

[6] נורית יכימוביץ-כהן, *עבירות נשק – נתונים והתמודדות הרשויות*, מרכז המידע והמחקר של הכנסת, 16 באוגוסט 2021. במאמר זה נטען עוד קודם למלחמה כי למשטרה אין נתונים מדויקים על כמות הנשק הבלתי חוקי במגזר הערבי, והנתונים העדכניים מבוססים כיום על הערכות מודיעיניות של גופי אכיפת החוק.

[7] ראו עוד בכתבה שקדמה למלחמה: מאיר תורג'מן, *גבול פרוץ, מכולות, בסיסי צה"ל: נתיב הדמים של הנשק הלא-חוקי אל הרחוב הערבי*, Ynet, 3 באוקטובר 2023. עם פרוץ המלחמה התגברה תופעת גנבת הנשק משטחי כינוס ומאזרחים פרטיים. ראו עוד: אבי כהן, *בעקבות המלחמה: יותר אזרחים התחמשו; הבעיה – הנשק מגיע לידיים הלא נכונות*, ישראל היום, 22 בפברואר 2024; שלומי הלר, *צבא של נשקים: כך ארגוני הפשע מנצלים את המלחמה כדי להתחמש*, וואלה!, 24 בפברואר 2024.

[8] ראו למשל את פירוט הנשק שתפסה המשטרה בפשיטה בחודש ספטמבר, שכלל מטעני כלימגור וטיל כתף מסוג מטדור: פלד ארבלי, *"בלימת חירום": המשטרה מעלה הילוך במאבק נגד הפשיעה בדרום*, מעריב, 18 בספטמבר 2024.

[9] כך, למשל, ראו: שחר קליימן, *דיווח: ירדן הצליחה לסכל ניסיון הברחת נשק ע"י מיליציה פרו-איראנית*, ישראל היום, 15 במאי 2024. חלק מהנשק שהיה אמור להיכנס לממלכה בהברחה זו יועד להגיע ליהודה ושומרון ולישראל.

[10] ראו את החשש במערכת הביטחון משיתוף פעולה בין גורמי טרור לארגוני פשיעה בישראל: אבי אשכנזי, *שינוי משוואה מדאיג: חשש שארגוני פשיעה משתפים פעולה עם גורמי טרור ביו"ש*, מעריב, 2 ביולי 2024.

[11] אבי כהן, *רימוני רסס, דקירות ואיומים: שלושה חשודים נעצרו בסחיטת בעלי מסעדות בתל אביב*, ישראל היום, 4 בנובמבר 2024.

[12] באחרונה חלה עלייה בניסיונות של גורמים איראניים לבצע פעולות חתרניות בישראל, כולל ניסיונות שסוכלו לחיסול בכירים. בהינתן הקשר שאיראן מבקשת ליצור לארגוני הפשיעה, אין מניעה שתנסה לנצל אותם גם לפעילות מעין זו. גם באירופה ניסו האיראנים להשתמש בשיטה זו, וגייסו גורמי פשיעה לצורך חיסול ישראלים. ראו: דניאל דולב, *תחקיר: איראן מגייסת עבריינים לרצוח ישראלים על אדמת אירופה*, מאקו, 5 בספטמבר 2024.

[13] ראו בהקשר זה את פרשנותו של ג'קי חורי בהארץ, *זה לא "סכסוך בין עבריינים", גם לא "על רקע פלילי". זהו טרור אזרחי*, מ-15 בספטמבר 2024.

[14] חסן שעלאן, *מעגל מדמם של רציחות ופרוטקשן: ארגוני הפשע מטילים טרור בחברה הערבית*, Ynet, 23 במרץ 2024.

[15] מאיר תורג'מן, עובדי הוצאה לפועל זוהו בג'וארישׁ, אש נפתחה ואחד מהם נפצע: "חציית קו שחור", Ynet, 10 בנובמבר 2024.

[16] ראש אגף המבצעים במשטרה, שפרשה באחרונה, הזהירה מפני חדירה של גורמי פשע למנגנוני שלטון לגיטימיים, וכי הם עומדים בראש מועצות מקומיות. ראו: לירן תמרי, *האזהרה החריפה של הפורשת מהמשטרה: "עבריינים ישלטו במנגנונים לגיטימיים"*, Ynet, 18 בספטמבר 2024.

[17] בשנת 2023, למשל, פוענחו רק 17 אחוזים ממקרי הרצח בחברה הערבית. ראו: אבישי גרינצייג, *האלימות בחברה הערבית: בשנת 2023 פוענחו רק 17% ממקרי הרצח*, כאן 11, 16 ביולי 2024.

[18] אפילו פושעים שביצעו עבריינות לאומית במבצע "שומר החומות" קיבלו עונשים מקילים משופטים. כך למשל, ראו: יאיר קראוס, *"לא ייתכן שהשופט חי בוואקום": ערעור על עונש מצית המלון בעכו, והפסיקות הקודמות*, Ynet, 18 במרץ 2023. גם ניצב בר-צבי התריעה נגד התופעה בנאום הפרישה שלה מהמשטרה.

[19] ראו: יפעת גליק, *עסק מסריח: איך השתלטו ארגוני הפשע על פינוי האשפה בישראל?*, כאן 11, 9 בספטמבר 2024. כך גם פועל הצד השני של המשוואה, כאשר ארגוני הפשיעה מחליטים

שאיש מלבדם לא יבצע את העבודות הללו: חסן שעלאן, *6 שבועות בלי פינוי אשפה בעיר, בגלל איומי עבריינים: "מי שנכנס לפה חושב שזו עזה"*, Ynet, 21 ביולי 2024.

[20] ראו בהקשר זה את הסיפור על הקמת עמותות הקש בידי סלאח: קלמן ליבסקינד, *עם חיבוק גדול של הנהגת המגזר הערבי, ראאד סלאח, תומך הטרור, חוזר ובגדול*, מעריב, 2 במרץ 2024.

[21] ראו לעיל בכתבתו של ג'וש בריינר.

[22] בהקשר זה ראו את מאמר הדעה של פידא שחאדה ב-Ynet מאוגוסט השנה: *עכשיו, כשארגוני הפשיעה הגיעו לתל-אביב, אולי המשטרה תתעורר*. במאמר זה הכותב מלין כי אזרח שמרגיש מאוים לא יוכל לשתף פעולה עם הרשויות.

[23] בספטמבר האחרון דווח כי היועמ"שית אינה מכנסת את צוות-העל למאבק בפשיעה בחברה הערבית, על אף מספר הנרצחים הגבוה, בשל "אילוצי לו"ז". ראו: אבישי גרינצייג, *היועמ"שית ביטלה פעמיים את ישיבת צוות העל למאבק בפשיעה בחברה הערבית*, כאן 11, 15 בספטמבר 2024.

[24] החלטת ממשלה מס. 4618, המאבק בפשיעה החמורה ובפשיעה המאורגנת ובתוצריהן, 01.01.2006.

[25] הרחבה בנושא ראו במאמרו של רפאל ביטון שפורסם באתר מכון משגב בתאריך 8 במאי 2024: *משפט, משטר וביטחון הלאומי – אתחול מחדש לאור ה-7 לאוקטובר*. מאמר זה הוא חלק ממיזם ישראל 2.0, שכותבי מאמר זה עומדים בראשו, ומטרתו לבחון מחדש את הנחות היסוד של מדינות ישראל בעקבות מאורעות 7 באוקטובר 2023.

[26] הצעת חוק ברוח זו הונחה על שולחן הכנסת ביולי האחרון, ביוזמת חברי הכנסת צביקה פוגל, יבגני סובה, אביגדור ליברמן, עודד פורר, שרון ניר, יוליה מלינובסקי וחמד עמאר. נכון לנובמבר 2024 היא נמצאת בתהליכי הכנה לקריאה שנייה ושלישית.

[27] באחרונה חלה גם הסלמה בהתנהלות של גורמי פשיעה מול המשטרה, שהגיעה לידי ביטוי בחילופי אש גלויים ברחובות. ראו למשל חסן שעלאן, *חילופי אש בין עבריינים לשוטרים בגליל התחתון: "הם לא עושים חשבון"*, *תיעוד*, Ynet, 3 בנובמבר 2024.

[28] דו"ח שנתי של מבקר המדינה 70ב, המאבק בפשיעה באמצעות אכיפה כלכלית וחילוטים, 2020.